

Fri leg er **ikke** for begyndere

Struktur, tydelighed, forudsigelighed og visualisering er også nødvendigt i pauser og fritidstilbud

Børn med ADHD/ADD og/eller ASF har brug for struktur, tydelighed og planer, også i de fritidstilbud, de får efter skoletid. Dette kan være svært for de voksne, der ofte mener, at børnene skal have fri for al den struktur og tydelighed.

AF JENNY BOHR
KOGNITIONSKONSULENT,
MASTER I SPECIALPÆDAGOGIK OG ADVANCED TRAINEE
I SAMARBEJDSBASERET
PROBLEMLØSNING. LÆS
MERE PÅ JENNYBOHR.DK

Men det er en misforståelse. Voksne i fritidstilbud for børn med kognitive forstyrrelser må indstille sig på, at der skal arbejdes med høj grad af struktur og forudsigelighed, og at børnene ikke automatisk/af sig selv udvikler sociale kompetencer alene gennem frit samspil med andre børn. På samme måde, eller i samme grad som børn, der ikke har kognitive forstyrrelser. Børn med ADHD/ADD og/eller ASF oplever ofte stress og nederlag i disse situationer.

En stor del af mit arbejde som pædagogisk konsulent foregår på skoler og institutioner. Både almene skoler og deres fritidstilbud og specialskoler og deres fritidstilbud. Jeg oplever, at der på samme sted kan være stor forskel på, hvordan man indretter sig og bedriver pædagogik, når der er tale om undervisning, pause, frikvarter eller fritidstilbud.

Dette kan have store konsekvenser for børn med kognitive forstyrrelser som ADHD/ADD og/eller ASF. I f.eks. specialskoler for børn med kognitive forstyrrelser kan undervisningen være understøttet af en stram struktur, visualiseret gennem skema med billeder, der giver børnene forudsigelighed og stor tydelighed i, hvad der skal ske hvornår, visuel tidsstyring med timetimer og visuelle forlæg for, hvordan børnene skal løse forskellige opgaver og for nogle af de ting, de skal huske, eks. række hånden op eller bede om hjælp.

Børn med kognitive forstyrrelser som ADHD/ADD og ASF er ofte mere visuelle tænkere end verbale.

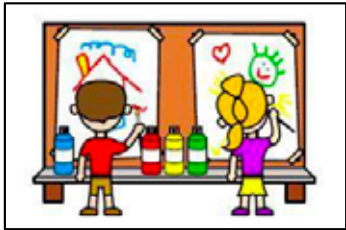
De opfatter, forstår og husker visuelle budskaber bedre end verbale, og for en del af disse børn kan et visuelt skilt eller en visuel anmodning hjælpe

til at bede om hjælp i skolen, eller bede om at være i fred. Det er svært at diskutere med et skilt, og et kendt visuelt budskab bliver ikke misforstået.

Det kan for nogle børn være svært at tale på "den rigtige måde", med den "rigtige stemme" osv. Især hvis de er pressede. Derfor kan de komme til at formulere sig eller tale på måder, som andre

Visuelt skema for skolefritidsordningen:

Overgangssamling med frugt	Alle børn og voksne: SAMLING med Frugt Vi spiller to SPIL:
Forberedelse på aktiviteter Aktiviteter og hvem der er sammen med hvem. Reglerne gennemgås og er altid de samme. Timetimer er med både ude og inde.	SKJUL Børn: Anton, Magnus, Per og Ulla Voksne: Mogens og Gitte
Aktiviteter og hvem der er sammen med hvem. Reglerne gennemgås og er altid de samme. Timetimer er med både ude og inde.	LEGO Børn: Julius, Inge, Pia og Hans Voksen: Jørgen
Aktiviteter og hvem der er sammen med hvem. Reglerne gennemgås og er altid de samme. Timetimer er med både ude og inde.	IPAD Børn: Fin og Jens Voksen: Maja
Samling: Positiv afrunding, de voksne italesætter gode ting fra dagen, for det enkelte barn og for hele gruppen. Børnene inviteres til at bidrage, hvis de har lyst. Morgendagens aktiviteter gennemgås, og hvem der er sammen med hvem i morgen. I morgen er der 2 aktiviteter og 2 hold Tur: Fin, Jens og Hans Krea: Ulla, Pia, Maja, Anton og Julius	
TAK for i dag:	

misforstår eller bliver vrede over, og de bliver derfor ofte mødt med irettesættelser som f.eks. "Du skal ikke tale til mig på den måde!" Hvor den voksne også kommer til at tale på en uhensigtsmæssig måde, hvilket kan eskalere situationen.

Når vi taler med børnene, er det vigtigt, at vi fokuserer på, hvad de skal gøre, fremfor hvad de ikke skal gøre.

F.eks. "Tal med små stemmer," i stedet for "I skal ikke råbe". Det er vigtigt, at vi er opmærksomme på, at når det gælder børn med kognitive forstyrrelser, så kan vi ikke arbejde pædagogisk og professionelt rent verbalt. Det åbner op for misforståelse og større frustrationer, og der er stor risiko for, at de voksne kommer "bagud" i forhold til børnene. Sagt med andre ord, vi kan ikke arbejde alene gennem relation og sprog. Det betyder ikke, at vi ikke skal skabe gode relationer til børnene, det er naturligvis vigtigt. Vi er nødt til også at tage højde for, at børnene har kognitive forstyrrelser og derfor har brug for høj grad af struktur og tydelighed i deres omgivelser.

Som beskrevet først i artiklen, så er der efterhånden skabt nogen tydelighed, forudsigelighed og struktur især i børnenes skoledage og allermest i selve lektionerne. Det er vigtigt, for at børnene kan deltage på hensigtsmæssige måder og opleve at lykkes med det, de gør.

Fri leg er ikke for begyndere!

Men når det så kommer til pauser, frikvarterer og fritidstilbud, så falder alt dette mange steder til jorden, og alle skolens elever forventes nu at agere frit blandt hinanden, noget af det som er allersværest for disse børn. Da det kræver gode sociale kompetencer at kunne læse andre, at kunne skiftes til at vente på tur og meget andet, ikke mindst at kunne regulere sig selv. Det vel at mærke blandt alle de andre børn, store som små, og vi, der kender disse børn og har indblik i deres kognitive forstyrrelser og udfordringer, ved, at det kan gå galt på meget kort tid. At det, der det ene øjeblik ser ud til at gå godt, det næste øjeblik er eskaleret til noget, der absolut ikke er godt.

Det samme gælder desværre ofte også fritidsordningen, hvor der jo er færre voksne, og det er sidst på dagen, hvor børnene er udtrættede. Det er synd, for vi kan på denne måde komme til at svigte børnene. Og dage, der er gode, bliver til nederlag, frustration og konflikt.

Man kan spørge sig selv og andre:

- Hvorfor skal alle børn have pause på samme sted og på samme tid? Hvem får noget ud af det, børnene eller de voksne?
- Hvad er en pause, for disse børn? Er det når man laver det, man er allertryggest i og gladest for? Eller når man laver det, der er allersværest i et uoverskueligt set-up, med høj grad af uforudsigelighed og larm?

Det er som om, nogle voksne mener, at legen bliver ødelagt, hvis den er struktureret eller voksenstyret. Det gælder bestemt ikke for børn med kognitive forstyrrelser og mange andre børn. Med børnenes egne ord, er de bedste lege dem, de voksne laver, for der må alle være med.

Det er vigtigt, at vi arbejder med succesgaranti, hvilket betyder, at vi voksne (der har ansvaret for, at alt forløber godt) er sikre på, at barnet kan det, vi sætter i værk, og derved oplever at kunne. Med andre ord, børnene skal opleve succes – det vi sætter på skemaet (også i fritiden), det skal lykkes for barnet! Det er vigtigt, at skoler og fritidstilbud, både almene og speciale, stiller sig selv spørgsmål og ser på, hvordan man kan skabe rum og rammer, der sikrer alle børn oplevelsen af at lykkes.

Heldigvis er der også mange dygtige pædagoger og lærere, der gør en stor indsats for at sikre alle børn de bedste muligheder.

Forleden fulgte jeg en gruppe i en special fritidsordning, hvor det var tydeligt for alle børn og voksne, **hvad** der skulle ske, **hvordan** det skulle foregå, **hvor** det skulle foregå, sammen med **hvem** (børn og voksne) det skulle foregå, **hvor længe** det skulle foregå, som var **meningsgivende** for det enkelte barn, og **hvad** der skulle foregå **bagefter**.

Og dagen sluttede med en positiv opsummering og en gennemgang af, hvad der på samme måde skulle ske dagen efter. Der blev de præsenteret for de lege, de skulle lave, med hvem osv. Reglerne blev gennemgået, så børnene var forberedte bedst muligt, og der var visuelle forlæg for de forskellige lege/spil og aktiviteter.

Det var tydeligt, at børnene kendte rutinerne, og at de følte sig trygge i de forskellige aktiviteter. Der var også udveje og bageveje for de enkelte børn, der tydeligt kendte, ikke bare deres egen plan for og mulighed for at trække sig, hvis det blev svært, men de kendte også hinandens og var trygge. ■